

to reduce the impact of stress, improve health and promote positive healthy behavior. It is found that there is no single point of view in understanding by researchers of the range of support functions related to psychological well-being of people with mental health problems and ways of their classifications / typologies. The theoretical model of social support is discussed in terms of its functional survey in the distribution of the components of social support according to Maslow's concept. The components of psychological support are distinguished; they are structured in accordance with the structural elements of the Maslow's hierarchical system of needs. The integrating function of the psychological component of social support is described. The role of self-help groups is analyzed as a condition for integrating function of psychological component and the model for testing samples of social interaction in the practice of everyday life of users of psychiatric services.

Key words: self-help group, mutual aid, social support, psychological support, coping, people with mental health problems.

Received January 08, 2016

Revised January 29, 2016

Accepted February 17, 2016

УДК 316.728:159.938.363.5

С.М. Боцвінок

Svitlana0124@i.ua

Соціально-психологічна практика та її зміст як важливий чинник у формуванні успішної особистості

Botsvinok S.M. Socio-psychological practice and its essence as an important factor in forming a successful personality / S.M. Botsvinok // Problems of Modern Psychology : Collection of research papers of Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University, G.S. Kostiuk Institute of Psychology at the National Academy of Pedagogical Science of Ukraine / scientific editing by S.D. Maksymenko, L.A. Onufriieva. – Issue 32. – Kamianets-Podilskyi : Aksioma, 2016. – P. 36–47.

С.М. Боцвінок. Соціально-психологічна практика та її зміст як важливий чинник у формуванні успішної особистості. У даній статті проаналізовано зміст соціально-психологічних практик та їх роль у системі цінностей культури. Пропонуються розглядати практики як способи, що сприяють пошуку оновлених ідентичностей, забезпечують усвідомлення особистістю власної неповторності, а також дають

ій змогу гнучко реагувати на соціальні зміни, рухатися на зустріч новому досвіду та успішно реалізовуватися в соціумі. Висвітлено те, чи можуть практики перетворюватися на імператив, правило, манеру поведінки, що дозволило з'ясувати, чи є вони забезпеченням соціального порядку. Крім того, описано індивідуальні практики, метою яких є перетворення, вдосконалення самого себе, що веде до соціального успіху, як суспільно значимий та визнаний результат соціальних дій особистості. Визначено, що практики артикулюються на основі самопізнання і навколишнього світу. Представлено роль досвіду, що базується на традиціях, освіті, знаннях, отриманих від батьків, учителів та інших джерел. Висвітлено, що практики передбачають інтуїтивне розуміння того, що саме можна осмислено говорити і робити, і вони не є результатом підпорядкування правилам, хоча об'єктивно регулюються, сприймаються як само собою зрозуміле і виконуються колективно. Однак стимули, що їх породжують, діють лише тоді, коли особистість готова їх визнати. Описано про те, що сфера взаємопроникнення соціального та індивідуального є формою життя, традиційним способом поведінки, яка виконує регулятивну функцію, синтезує досвід і сприяє самоідентифікації, конституюванню себе. Тому припускаємо, що «практики успішності» як важливий чинник у формуванні успішної особистості виникають як синтетичний продукт злиття зовнішніх обставин, ситуаційних змінних та особистісних очікувань, диспозицій, схильностей, навичок.

Ключові слова: соціально-психологічні практики, культурне середовище, соціальний успіх, самоформування, система цінностей, фонові очікування, габітус, інтерпретативні схеми.

С.М. Боцвинок. Социально-психологическая практика и её содержание как значимый фактор в формировании успешной личности. В данной статье проанализировано содержание социально-психологических практик и их роль в системе ценностей культуры. Предлагаются рассматривать практики как способы, способствующие поиску обновленных идентичностей, обеспечивают осознание личностью собственной неповторимости, а также дают ей возможность гибко реагировать на социальные изменения, двигаться навстречу новому опыту и успешно реализовываться в социуме. Освещено, могут ли практики превращаться в императив, правило, манеру поведения, что позволило выяснить, являются ли они обеспечением общественного порядка. Кроме того, описано индивидуальные практики, целью которых является превращение, совершенствование самого себя, что ведёт к социальному успеху, как общественно-значимый и признанный результат социальных действий личности. Определено, что практики артикулируются на основе самопознания и окружающего мира. Представлены роль опыта, основанного на традициях, образовании, знаниях, полученных от родителей, учителей и других источников. Освещены, что практики предусматривают интуитивное понимание того, что

іменно можна осмысленно говорить и делать и они не являются результатом подчинения правилам, хотя они объективно регулируются, воспринимаются как само собой разумеющееся и выполняются коллективно, однако стимулы, которые их порождают, действуют только тогда, когда личность готова их признать. Описано то, что сфера взаимопроникновения социального и индивидуального является формой жизни, традиционным способом поведения, выполняет регулятивную функцию, синтезирует опыт и способствует самоидентификации, конституированию себя. Таким образом, предполагаем, что «практики успешности», как важный фактор в формировании успешной личности, возникает как синтетический продукт слияния внешних обстоятельств, ситуационных переменных и личностных ожиданий, диспозиций, склонностей, навыков.

Ключевые слова: социально-психологические практики, культурная среда, социальный успех, самоформирование, система ценностей, фоновые ожидания, габитус, интерпретативные схемы.

Постановка проблеми. Характеризуючи сучасний стан інформаційного простору, в якому так стрімко та швидко розгортаються дискурси науки та життя особистості, сьогодні ми стикаємося з тим, що пульсуючий рух життя задає нам свої правила, який кожен інтерпретує індивідуально, однак все ж таки відштовхуючись від полюсу культури та власних практик, і зокрема « практик успіху», які займають одне з основних місць в системі цінностей культури, визначаючи межу життєвих прагнень і перспектив особистості. У психологічному контексті поняття «успіх» фіксує перехід індивідуальної дії в суспільне визнання певних соціальних практик із подальшим закріпленням цих практик в якості відтворюваних структурних елементів суспільства, які виступають як розповсюджені форми життя, сукупність прийнятих у культурі традиційних способів діяльності. Тому, актуальним постає питання вивчення власне цих практик, за допомогою яких людина досягає успішної реалізації в соціумі.

Аналіз останніх досліджень. Цією проблематикою займалися такі науковці: як Е. Гідденс, Е. Гофман, В. Волков, О. Хархордин, П. Штомпка. Серед вітчизняних науковців А. Ануфрієва, Р.П. Бурдье, Є.І. Головаха, О.Р. Личковська, М. Масьондз, Л.В. Сохань, М. Шульга. Поняття соціально-психологічних практик, їхній смислогенний потенціал, соціально-психологічні механізми подано в роботах Т.М. Титаренко, власне на наукові дослідження якої ми спиралися. Названі праці заклали наукове підґрунтя у дослідження соціально-психологічного змісту соціальних практик .

Мета статті: проаналізувати зміст соціально-психологічної практики та визначити її роль у формуванні соціального успіху особистості.

Виклад основного матеріалу. Концепт «практики» набув особливої популярності внаслідок «прагматичного повороту» 80-х років минулого століття, а також підвищення уваги дослідників до життєвого світу особистості та її повсякдення. Узагалі поняття «практика» існувало і раніше. І позначали ним таку важливу для соціальної психології сферу, як взаємопроникнення соціального та індивідуального. Особистісна практика виникає в результаті злиття (синтезу) суспільних обставин, з одного боку, і власних здібностей, з другого. Внаслідок такого взаємопроникнення соціального та індивідуального практики виступають як розповсюджені форми життя, засоби буття у повсякденності [3]. Практики дуже конкретні, оскільки охоплюють знаряддя для виконання практичних завдань і навички, що характеризують практику діяння, «самовиробляння». Це й сукупність прийнятих у культурі традиційних способів діяльності, навичок поведінки з предметами [6, с. 16]. Практики синтезують наочне знання і досвід, і цей синтез стає можливим за наявності певного практичного інтересу чи практичного цілепокладання [10, с. 89]. У практиках забезпечується зв'язок говоріння і роблення, учинення, що розвивається у просторі й часі внаслідок, поперше, розуміння того, що саме говорити і робити, по-друге, імпліцитних правил, принципів, рецептів, інструкцій і, по-третє, намірів, проектів, завдань, цілей, переконань, емоцій, настроїв [7, с. 114–115]. Осмислення і проговорення народжуються під час практики, тобто практичне породжує дискурс, а не навпаки. Дії, завдяки яким люди створюють ситуації повсякденної діяльності та керують ними, ідентичні процедурам, котрі ці ситуації пояснюють. Наш досвід є індивідуальним, оскільки об'єднує звичайні правила, рецепти, принципи, навички, та колективним, позаяк базується на традиціях, освіті, знаннях, отриманих від батьків, учителів, з інших джерел. Саме цей запас знань кожного індивіда лежить в основі його цілепокладання і повсякденної раціональності. Практики передбачають інтуїтивне розуміння того, що саме можна осмислено говорити і робити, враховуючи певні правила, принципи, інструкції [2 с. 32–33]. Для тих, хто ними користується, практики не потребують пояснень, хоча зовнішньому спостерігачеві вони можуть видаватися алогічними, безсенсовими [1]. Практикуючи, людина, котра інколи не може пояснити, як і чому вона діє, вміло та успішно справляється з

відповідними навичками, майстерно передає свої вміння іншим, інтерпретує власний досвід. Практики зазвичай є зрозумілими й передбачуваними, вони сприймаються ніби щось природне. Ще один змістовий аспект у розумінні практик – їхня регулятивна природа. Практики можуть перетворюватися на імператив, правило, манеру поведінки [8]. Вони є способом забезпечення соціального порядку, оскільки контролюють вибір одних можливостей і виключення інших, підтримують здійснений вибір протягом тривалого часу. Беручи участь у численних рутинних практиках, люди відповідають певним правилам, хоча практика сама по собі не є правилом. Т.М.Титаренко приєднується до думки П. Бурдье, який упевнений в існуванні поміж інших практик конструктивних, котрі проявляються як доцільні дії індивідів, спрямовані на перетворення соціального світу.

Конструктивними є також індивідуальні практики, описані М. Фуко, метою яких є перетворення, вдосконалення самого себе. Розвиваючи дану думку, ми схилиємося до того, що вдосконалення самого себе веде до соціального успіху. У даному контексті доречно говорити про «соціальний успіх» як суспільно значимий та визнаний результат соціальних дій особистості, що відображає рівень відповідності результатів соціальних практик особистості її планам та очікуванням. Завдяки практикам людина розкриває свою екзистенцію, набуває соціальної ідентичності, самовиробляється і тягнеться до загальноприйнятих моделей осмислення успіху, які фігурують в певному середовищі. У різних культурах по-різному осмислюються одні й ті самі «моделі успіху», тому що в основі цих моделей лежать різні практики, обумовлені історично і контекстуально [8].

Отже, практика як сфера взаємопроникнення соціального та індивідуального є формою життя, традиційним способом поведінки, що виконує регулятивну функцію, синтезує досвід і наочне, актуальне сприймання конкретної життєвої ситуації та сприяє самоідентифікуванню, конституюванню себе та прагненню досягнення соціального успіху. Звідки беруться практики? Якщо людина щось знає і вміє, має певний досвід і практичну зацікавленість, вона буде практикувати. Її практичний інтерес може проявлятися як фонові очікування (термін Г. Гарфінкела) чи установки повсякденного життя (термін А. Шюца). Ці фонові очікування або виникають ще до набуття рефлексивного досвіду, або взагалі ніколи не рефлексуються. Будучи типізованими, вони використовуються людиною як інтерпретативні схеми, що забезпечують осмислення соціального світу. І хоча людина на-

вряд чи зможе розказати, з чого складаються її очікування, вона все ж дуже чутлива до цього тла своєї повсякденної діяльності. Саме очікування наділяють сцени повсякденності знайомим характером звичного життя [5, с. 42–44]. Подібну систему диспозицій, вихідних установок, когнітивних і мотиваційних структур П. Бурдье пропонує називати габітусом і вважає, що практики виникають саме з нього. Але не тільки з нього. Практики завжди є продуктом зіткнення певного габітусу й конкретної життєвої ситуації. У габітусі фіксується наша особиста історія, що забувається як історія і стає другою натурою, адже в нас завжди набагато більше минулого, ніж теперішнього [1]. Специфіка практик у розумінні Бурдье є досить суперечливою. Так, практики пристосовані для досягнення певних результатів, але не передбачають свідомої націленості на ці результати.

Практики не є результатом підпорядкування правилам, хоча вони об'єктивно регулюються і є регулярними. Практики сприймаються як само собою зрозуміле і виконуються колективно, але стимули, що їх породжують, діють лише тоді, коли особистість готова їх визнати. І хоча дуже оригінальних практик нібито немає, вони виключаються з обігу, та все ж продуктом габітусу є особистісний стиль, який за визначенням передбачає своєрідність [1]. Шукаючи перехід від соціальних практик до групових та індивідуальних, поставимо запитання: на що вони спрямовані, навіщо вони особистості? Зосереджуючи увагу на автономній індивідуальній «практиці себе», М. Фуко наголошує на турботі, піклуванні про власну особу, що триває протягом усього життя. Синонімами «практики себе» виступають «культура себе», «техніки й технології себе», що вбирають молоду людину в обладунки, завдяки яким вона стає спроможною справлятися з випадковостями, долати конструктивно кризи та труднощі, зцілюватися від усіляких вад, служити собі й шанувати себе. «Практика себе» є самодостатньою, нічим не обумовленою, бо практикування відбувається не заради того, щоби, наприклад, навчитися керувати державою, а заради турботи про себе, наближення до суб'єктності. Така практика, хоч і зорієнтована на всіх, та все ж доступна небагатьом, оскільки мало людей здатні бути собою. **Мета практики** – сформувати адекватне ставлення до себе, що є рідкісною формою життя. Аби практика стала дієвою, вона має складатися із вправ, виконувати які треба ревно, старанно, шукаючи відповіді не лише на запитання «Що мені робити?», а й на «Як мені себе робити?», «Яким чином мені досягти бажаного успіху». Індивідуальна практика може трансформуватися у

практику суспільну, що відбувається за умови її використання як особливої форми спілкування між людьми, форми контролю поведінки, розвитку відповідного ставлення до себе [6, с.23].

І тут актуальними є дослідження мотиваційної сфери, ціннісних орієнтацій, піраміди потреб, копінг-стратегій, технологій подолання труднощів та способів досягнення соціального успіху. Увага привертається до звичних, повсякденних життєвих ситуацій, в яких ми повсякчас опиняємось, до вкрай мінливого світу, з яким особистість примудряється бути у діалозі, рухаючись з не меншою, ніж він, швидкістю. Ось тут нарешті актуалізується потреба визначитися зі змістом практик, як важливою складовою у формуванні успішної особистості у соціально-психологічному ракурсі, виокремити їхні властивості, значущі для особистості, розібратися з тими аспектами її життя, які протягом тривалого часу залишалися неартикульованими. Культурне середовище, в якому перебуває особистість, породжує в неї певні установки, диспозиції, мотиваційні тенденції. Всі ці внутрішні схильності ніби заломлюють крізь себе зовнішні ситуативні впливи, і, таким чином, зовнішні соціальні сили проявляються відповідно до логіки особистісного самоконструювання, що відбувається у соціально-психологічних практиках. Для практикування завжди потрібні «інші», про яких М. Гайдеггер казав, що це ті, від кого людина себе не відрізняє, хто є частиною її життя. «Інші» – це не ті, хто існує окремо від мене, не ті, кому я себе протиставляю, а ті, з ким я поділяю власну повсякденність. Співавторство інших у повсякденному житті особистості проявляється у таких фразах «Це подобається всім», «Так прийнято у нашому товаристві». Така властивість практик простежується у бажанні зазвичай не привертати увагу, не кидатися у вічі, відповідати конвенційним нормам. Водночас співбуття передбачає можливість змагатися, конкурувати, вигідно акцентувати власні відмінності саме в контексті спільноти. У життєвому світі кожного з нас завжди присутні щонайменше дві-три сотні людей, серед яких, крім живих і вже померлих родичів, знайомих, друзів і колег, живуть і чимало історичних персонажів, героїв улюблених книжок, фільмів, телепередач, які заклали в нас певні уявлення про життя. З усіма ними постійно відбувається діалогічна взаємодія, що суттєво впливає на індивідуальний добір типових соціально-психологічних практик, а зокрема «практик успіху». Тому тут впливає те, що атрибутом соціального успіху є визнання соціумом тих загальноприйнятих моделей осмислення успіху, які фігурують в певному соціальному середовищі, оскільки у практиках акуму-

люються знання, вміння, правила поведінки, колективні норми, які засвоюються особистістю щоденно і непомітно. Як одягати-ся, їсти, поводитися з незнайомцями, проявляти повагу до старших, розповідати про власні потреби, проявляти зацікавленість – усі ці тривіальні для дорослих речі мимоволі засвоюються у дитячому віці й надалі залишаються фоновими [7]. Але саме вони є тканиною тієї реальності, в якій кожен з нас колись формувався, яку підтримує і в якій продовжує існувати.

Отже, властивістю практик, що визначає їхню природу, є нормативність, конвенційність, котра регулює поведінку як особистості, так і спільноти, яка визнає власне осмислення успіху. Разом із Вітгенштайном зауважимо: «...неможливо, щоби правила дотримувалася тільки одна людина і всього лише одного разу» [3, с. 199). Правила за визначенням є колективними і регулярними. Вони можуть існувати у формі правил гри, етикету, шаблонів поведінки, рецептів, інструкцій, прислів'їв, законів. Панк не менш правиловідповідний, ніж банківський клерк, оскільки його вчинки, одяг, мова є повторюваною колективною поведінкою [2, с. 85]. Правила актуалізуються, коли людина потрапляє у певне середовище. Але зовнішніх обставин, аби миттєво перетворитися на панка, замало. Людина може неявно запропоновані правила приймати чи не приймати. Особистісний компонент тут полягає саме в акті добровільного прийняття набору правил, які, повторюючись, утворюють цілісний стиль життя. Практики, як зазначалося, є безпосередньо зрозумілими й передбачуваними, вони сприймаються як щось природне, і тому їх важко відрефлексувати. Для цього потрібні спеціальні техніки відсторонення, опису та інтерпретації [2, с. 24–25]. Тоді ці знайомі незнайомці, видимі невидимки стають зрозумілими, опиняючись у фокусі уваги. Згадаймо, як наші непомітні практики починали осмислюватися, коли ми опинялися десь в екзотичній країні, де звична поведінка більшості виявлялася інакшою. Практичні навички їжі, розмови, гігієни передаються суто особистісно, безпосередньо: від батька – до дитини, від вчителя – до учня. Вибір практик, а зокрема успішних стратегій, зазвичай здійснюється майже автоматично, без докладання спеціальних рефлексивних зусиль, залежить, зокрема, від віку особистості, її популярності серед ровесників, а також від її статі, економічного і соціального статусу, професійних орієнтацій тощо. Також, варто зауважити, що минуле, теперішнє і майбутнє не існують окремо одне від одного, не розгортаються послідовно. Відповідно до набутого досвіду, чергових випробувань, нових взаємин колишні стосунки

можуть несподівано переінтерпретуватися в якихось несподіваних контекстах, знецінюватись, переоцінюватись, набувати нових значень. Неможливо передбачити, коли саме давній невдалий вибір, ризикована пригода, якась сильна образа, професійна невдача тощо пригадаються, переосмисляться і почнуть впливати на сьогодення. Щодо майбутнього з його очікуваннями, домаганнями, планами, цілями, мріями, фантазіями, займаючись вибудовою різноманітних взаємин, стосунків, відношень, особистість спирається на загальноприйняте, звичне для її оточення, традиційно схоже на простори інших. Але саме повсякденні практики завдяки їхній регулярності, передбачуваності, рутинності забезпечують для особистості відносну стабільність комунікативного поля, його надійність, міцність, передбачуваність. Звільняючись від застарілих соціальних стереотипів, розхитуючи їх, орієнтуючись на модний сьогодні здоровий спосіб життя, вона досягла і продовжує досягати певної свободи вікового руху. Вік дедалі більше стає умовністю, продуктом конвенційних угод особистості та культурного середовища. Відповідно до тлумачення особистістю етапів життєвого шляху, який вже пройдено, який долається і який ще попереду, по-різному конструюються реальності життєздійснення. Інтерпретації змісту юнацтва, молодості, зрілості, старості розгортаються у спільних соціально-психологічних практиках, що виробляються як особистістю, так і її оточенням, значущими спільнотами, суспільством у цілому.

Висновки. Отже, практики виникають як синтетичний продукт злиття зовнішніх обставин, ситуаційних змінних та особистісних очікувань, диспозицій, схильностей, навичок. Вони визначають способи життя, руху, самопобудови. Через практики перед особистістю розкриваються можливості успішно відбутися у певній якості – матері, друга, науковця, політика, поета і т.д. Аби стати практиками, певні поведінкові прояви, конкретні індивідуальні вчинки мають набути повторюваності, колективності, спільності. Вони мають отримати «постійну прописку» в сучасному соціумі, стати для певних спільнот регулярними, звичними. Тому роль практик у формуванні успішної особистості є надзвичайно важлива, оскільки оцінка соціальної успішності вирішальним чином залежить від практик конкретної соціальної спільноти, яка формує основу мислення та інші види концептуальної активності, від чого власне і залежить соціальний успіх. Таким чином, припускаємо, що «практики успішності», як важливий чинник у формуванні успішної особистості виникає як синтетичний продукт злиття зовнішніх обставин, ситуаційних

змінних та особистісних очікувань, диспозицій, схильностей, навичок.

Список використаних джерел

1. Бурдье П. Соціальний простір: поля і практики / П. Бурдье; пер. з фр. і післямова Н. А. Шматко. – СПб. : Алетейя, 2007. – 288 с.
2. Волков В. Теория практик / В. Волков, О.Хархордин. – СПб. : Изд-тво Европейского Ун-та в Санкт-Петербурге, 2008. – 298 с.
3. Витгенштейн Л. Философские исследования : [Электронный ресурс] / Л. Витгенштейн. – Режим доступа: <http://philosophy.ru/library/witt/phil.htm>
4. Гидденс Э. Структура, структурация / Э. Гидденс // Контексты современности : хрестоматія / [ред. И. Г. Ясавеев]. – Казань : КГУ, 2000. – Т. 1. – С. 49–50.
5. Гарфінкел Г. Дослідження з етнометодології / Г. Гарфінкел. – К. : Курс, 2005. – 340 с.
6. Титаренко Т. М. Соціально-психологічні практики особистісного життєконструювання: монографія / Тетяна Михайлівна Титаренко; Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. – К. : Міленіум, 2014. – 206 с.
7. Лычковская О.Р. Фоновые социальные практики: между дискурсивным и предметно-практическим / О.Р. Лычковская // Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства: збірник наукових праць. – Харків, 2008. – С.113–118.
8. Фуко М. Герменевтика суб'єкта / Мишель Фуко; пер. с франц. – СПб. : Наука, 2007. – 677 с.
9. Штомпка П. Социология социальных изменений / П. Штомпка; Пер. с англ. – М., 1996. – 416 с.
10. Шюц А. Смысловая структура повседневного мира: очерки по феноменологической социологии / А. Шюц – М. : Институт Фонда «Общественное мнение», 2003. – 336 с.

Spysok vykorystanyh dzherel

1. Burd'je P. Social'nyj prostir: polja i praktyky / P. Burd'je; per. z fr. i pisljamova N. A. Shmatko. – SPb. : Aletejja, 2007. – 288 s.
2. Volkov V. Teorija praktik / V. Volkov, O. Harhordin. – SPb. : Izd-tvo Evropejskogo Un-ta v Sankt-Peterburge, 2008. – 298 s.

3. Vitgenshtejn L. Filosofskie issledovaniya : [Elektronnij resurs] / L. Vitgenshtejn. – Rezhim dostupa : <http://philosophy.ru/library/witt/phil.htm>
4. Giddens Je. Struktura, strukturacija / Je. Giddens // Konteksty sovremennosti : hrestomatija / [red. I. G. Jasaveev]. – Kazan' : KGU, 2000. – T. 1. – S. 49–50.
5. Garfinkel G. Doslidzhennja z etnometodologii' / G. Garfinkel. – K. : Kurs, 2005. – 340 s.
6. Tytarenko T. M. Social'no-psychologichni praktyky osobystisnogo zhyttjekonstrujuvannja: monografija / Tetjana Myhajlivna Tytarenko; Nacional'na akademija pedagogichnyh nauk Ukrai'ny, Instytut social'noi' ta politychnoi' psychologii'. – K. : Milenium, 2014. – 206 s.
7. Lychkovskaja O.R. Fonovye social'nye praktiki: mezhdru diskursivnym i predmetno-prakticheskim / O.R. Lychkovskaja // Metodologija, teorija ta praktika sociologichnogo analizu suchasnogo suspil'stva: zbirnik naukovih prac'. – Harkiv, 2008. – S. 113–118.
8. Fuko M. Germenevtika sub'ekta / Mishel' Fuko; per. s franc. – SPb. : Nauka, 2007. – 677 s.
9. Shtompka P. Sociologija social'nyh izmenenij / P. Shtompka; Per. s ang. – M., 1996. – 416 s.
10. Shjuc A. Smyslovaja struktura povsednevnogo mira: ocherki po fenomenologicheskoi sociologii / A. Shjuc. – M. : Institut Fonda «Obshhestvennoe mnenie», 2003. – 336 s.

S.M. Botsvinok. Socio-psychological practice and its essence as an important factor in forming a successful personality. The given article provides the analysis of the essence of socio-psychological practices and their role in the system of cultural values. We suggest to consider practices as means for contributing to search for renewed identities, providing awareness of the originality by the personality. They give the individual an opportunity to respond flexibly to social changes, move towards a new experience and succeed in fulfilling oneself in the society. It has been covered in the article the possibility of practices to be turned into the imperative, a rule, a way of behavior. It has allowed to find out if they are the provision of a social order. The author also describes individual practices that aim to transform, improve oneself. It leads to social success as socially significant and acknowledged result of individual's social actions. It has been found out that the practices are articulated on the basis of self-perception and perception of the surrounding world. The role of experience based on traditions, education, knowledge received from parents, teachers, and other sources has been presented. It has been shown that the practices suggest an intuitive understanding of what may be consciously told and

done. The practices are not the result of obedience to the rules, although they are regulated objectively, perceived naturally and performed collectively. However, incentives, which are causing the practices, have an effect only when an individual is ready to accept them. It has been covered that the field of social and individual interpenetration is a form of life, a traditional way of behavior performing a regulatory function, synthesizing experience and contributing to self-identification, self-institutionalization. Thus, we suppose that «practices of success» as an important factor in forming the individual's success are a synthetic product of fusion of external circumstances, situational variables, personal expectations, dispositions, inclinations and skills.

Key words: socio-psychological practices, cultural environment, social success, self-construction, value system, background expectations, habitus, interpretative schemes.

Received January 08, 2016

Revised January 26, 2016

Accepted February 10, 2016

УДК 376-056.26:159.952

Ю.Ю. Бугера
lyliajy@gmail.com

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ УВАГИ РОЗУМОВО ВІДСТАЛИХ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ

Buhera Y.Y. Theoretical aspects of the problem on attention development of mentally retarded primary school pupils in the process of study /Y.Y. Buhera // Problems of Modern Psychology : Collection of research papers of Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University, G.S. Kostiuk Institute of Psychology at the National Academy of Pedagogical Science of Ukraine / scientific editing by S.D. Maksymenko, L.A. Onufriieva. – Issue 32. – Kamianets-Podilskyi : Aksioma, 2016. – P. 47–57.

Ю.Ю. Бугера. Теоретичні аспекти проблеми розвитку уваги розумово відсталих молодших школярів у процесі навчання. Розглянуто теоретичні аспекти розвитку уваги у навчальному процесі розумово відсталих молодших школярів. Зазначено, що особливе місце та регулююча функція уваги, яка є стрижнем засвоєння дитиною суспільного досвіду у процесі навчання та виховання, оскільки саме увага є необхідною умовою внутрішньої психічної діяльності; та визначає ефективність здійснення будь-якої зовнішньої практичної діяльності.